

4 η **ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**
17– 20 Μαΐου 2007

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Οι Βιβλιοθήκες - Σταυροδρόμι Πολιτισμών: Υπηρεσίες για Διαφορετικές Ομάδες
Libraries as Crossroads of Cultures - Serving Diverse Groups and Needs
Συνεδριακό κέντρο «Νικόλαος Γερμανός», Ηεlexpo, 17-18 Μαΐου 2007
ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

της **Ευγενίας Κεφαλληνιάου, δ.Φ.**

Ειδικής Γραμματέως

Βιβλιοθηκών, Γενικών Αρχείων και Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης
του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Χαιρετίζω τη σημερινή εκδήλωση και απευθυνόμενη προς τους διοργανωτές, την Οργανωτική Επιτροπή Ενίσχυσης Βιβλιοθηκών, με το σημαντικό της ρόλο στην πληροφόρηση και στην ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και πρακτικών δράσης μεταξύ των βιβλιοθηκών και των βιβλιοθηκονόμων της χώρας μας και του εξωτερικού, θα ήθελα να τους εκφράσω τα συγχαρητήριά μου και τις ευχές μου για την επιτυχία του Συνεδρίου. Η σημερινή εκδήλωση αναφέρεται σε ένα ιδιαίτερα σημαντικό θέμα, την παροχή ισοτιμών υπηρεσιών και τη διασφάλιση της πρόσβασης στην πληροφορία, στην κοινωνία της γνώσης και στον πολιτισμό των διαφορετικών ομάδων, με εστίαση στα άτομα με αναπηρία, στα άτομα της τρίτης ηλικίας και στους μετανάστες.

Είναι δυσάρεστα τα αποτελέσματα στατιστικών ερευνών για τα άτομα με αναπηρίες στην Ευρώπη. Υπολογίζονται στο 10-15% του πληθυσμού της. Θεωρείται ότι τα άτομα αυτά είναι δύο φορές πιθανότερο να μην αποκτήσουν προσόντα μέσω της εκπαίδευσης και της πρόσβασής τους στη γνώση και πέντε φορές περισσότερες πιθανότητες να μην έχουν εργασία. Η χώρα μας,

εναρμονιζόμενη με τις οδηγίες και την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και των παγκόσμιων οργανισμών, καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για να παρέχει ίσες δυνατότητες στα άτομα με αναπηρία και να καλύψει τις σημαντικές καθυστερήσεις στον τομέα αυτό. Επιδιώκει, καταρχήν, να διασφαλίσει τη φυσική πρόσβαση των ΑΜΕΑ στις υπηρεσίες του δημοσίου και να λάβει μέτρα για την εργασιακή τους απασχόληση.

Ειδικότερα, το Υπουργείο Παιδείας έχει επικεντρώσει το ενδιαφέρον του στη μείωση των εμποδίων για την πρόσβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία. Με προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την Κοινωνία της Πληροφορίας και το ΕΠΕΑΕΚ, ύψους περίπου 19 εκ. ευρώ, 3.700 μαθητές με προβλήματα όρασης, κινητικά προβλήματα και προβλήματα νοητικής υστέρησης εξοπλίζονται με υπολογιστές και ειδικά περιφερειακά. Επίσης, 157 σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποκτούν εξοπλισμό με ειδικά εργαστήρια πληροφορικής, ενώ το σύνολο των 58 Κέντρων Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης ατόμων με αναπηρίες (ΚΔΑΥ) εξοπλίζεται με ειδικό υπολογιστικό εξοπλισμό. Ταυτόχρονα, έχει γίνει πλήρης και λεπτομερειακή καταγραφή των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε όλη την ελληνική επικράτεια, περίπου 7.000 εκπαιδευτικοί έχουν λάβει μέρος σε επιμορφωτικές δράσεις σχετικά με την εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία, καταρτίζονται ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης των ΑΜΕΑ από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και έχουν υλοποιηθεί δράσεις ενδυνάμωσης και στήριξης των οικογενειών για την κοινωνική ενσωμάτωση των ΑΜΕΑ και ενίσχυση του άμεσου κοινωνικού τους περιβάλλοντος.

Στις βιβλιοθήκες της χώρας μας δεν υπήρχε εξοπλισμός που να υποβοηθά τα άτομα με αναπηρία στην αναζήτηση της πληροφορίας και στην προσέγγιση της γνώσης, με εξαίρεση ολιγάριθμες περιπτώσεις, όπως το Πανεπιστήμιο της Μακεδονίας, τη Δημόσια Βιβλιοθήκη Σπάρτης κλπ. Με δύο προγράμματα της Κοινωνίας της Πληροφορίας η Εθνική Βιβλιοθήκη, οι 45 δημόσιες βιβλιοθήκες όλης της χώρας και 29 δημοτικές θα παραλάβουν

υπολογιστές με ειδικό λογισμικό, εκτυπωτές και οθόνες braille και περιφερειακό εξοπλισμό που θα διευκολύνουν τη χρήση των υπολογιστών από τους ΑΜΕΑ και θα τους δίνουν τη δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο και στις ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης.

Ειδικά για την πρόσβαση στην ψηφιακή πληροφορία, και με δεδομένο ότι ένα μεγάλο μέρος της πολιτιστικής και πνευματικής παραγωγής της χώρας πρόκειται να ψηφιοποιηθεί, ο Τομέας βιβλιοθηκών του Υπουργείου Παιδείας έχει προτείνει για χρηματοδότηση από το Δ' ΚΠΣ δύο προγράμματα ύψους περίπου 5 εκ. ευρώ, με τα οποία θα αναπτυχθούν ικανοποιητικές υπηρεσίες οπτικής αναγνώρισης κειμένου στα ελληνικά και ιδιαίτερα στην πολυτονική γραφή και ένα μεγάλο μέρος του ψηφιοποιημένων κειμένων θα μετατραπούν σε μορφή braille και φωνητικά κείμενα, θα ενισχυθεί η παραγωγή ειδικού εκπαιδευτικού υλικού από το πολιτιστικό απόθεμα των βιβλιοθηκών και των Γενικών Αρχείων του Κράτους με την αξιοποίηση του ρόλου της εκπαιδευτικής ραδιοτηλεόρασης.

Είναι ανάγκη οι βιβλιοθήκες να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των ατόμων με αναπηρία, ενεργώντας ως πληροφοριακοί οργανισμοί στην ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών τους και στην επαφή τους με τη γνώση και τον πολιτισμό. Γι' αυτό, θα πρέπει να αναπτύξουν νέες μορφές δράσεις, όπως για παράδειγμα δανεισμό φορητών υπολογιστών για χρήση των ΑΜΕΑ που αδυνατούν να μετακινηθούν, δανεισμό οπτικοακουστικών μέσων, δημιουργία ειδικών συλλογών σε οικεία στους ΑΜΕΑ μορφή, δανεισμό ηλεκτρονικού εξοπλισμού (φωτογραφικού και ηχογραφικού εξοπλισμού) για δημιουργία πολιτιστικού-πνευματικού περιεχομένου κλπ. Θα πρέπει, τέλος, οι βιβλιοθήκες να αξιοποιήσουν προς όφελος των ΑΜΕΑ τις δυνατότητες της νέας τεχνολογίας και του διαδικτύου και να ενισχύσουν το προσωπικό τους με την κατάλληλη επιμόρφωση.

Για την επιτυχή εφαρμογή των νέων υπηρεσιών από τις βιβλιοθήκες, ο καθοριστικός παράγοντας δεν θα είναι μόνο τα ευρωπαϊκά προγράμματα και το ύψος του διαθέσιμου προϋπολογισμού, αλλά, το ίδιο το προσωπικό των βιβλιοθηκών, το οποίο είναι ανάγκη να εναρμονιστεί με τις νέες απαιτήσεις

μέσα από μια κριτική απέναντι σε παραδοσιακές και παλαιωμένες αξίες και νοοτροπίες, που έθεταν στο περιθώριο ομάδες και άτομα με αναπηρία ή με κάθε λογής διαφορετικότητα. Από πρακτικής πάλι πλευράς είναι απαραίτητο το ίδιο προσωπικό να εναρμονίζει τις ενέργειές του με τις κατευθυντήριες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Unesco, της IFLA και την πλούσια βιβλιογραφία που παρέχεται για το συγκεκριμένο θέμα.

Όσον αφορά τα άτομα της τρίτης ηλικίας που αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω γήρανσης, καθηλωμένα στο σπίτι και αποκομμένα από τον κοινωνικό και πολιτιστικό ιστό, αλλά και με υψηλά ποσοστά ηλεκτρονικού αναλφαβητισμού, που πλήττει ως νέο πεδίο ανισότητας τις ευάλωτες αυτές ομάδες, οι σύγχρονες λειτουργίες μιας βιβλιοθήκης πολλά έχουν να προσφέρουν.

Έχοντας αναπροσαρμόσει τις πρακτικές τους, οι βιβλιοθήκες μπορούν να βοηθήσουν πιο αποτελεσματικά τους ηλικιωμένους, αξιοποιώντας τις κινητές μονάδες για να παρέχουν υπηρεσίες στους τόπους διαμονής τους, και το προσωπικό των βιβλιοθηκών να τους βοηθάει ενεργά, τόσο με έντυπο και οπτικοακουστικό υλικό, όσο και με την αναζήτηση της πληροφορίας με τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Η ανάγκη να αντιμετωπίσουν οι βιβλιοθήκες με μεγαλύτερο ενδιαφέρον τις ιδιαιτερότητες αυτές αυξάνεται ταυτόχρονα με τη σταθερή αύξηση των πληθυσμού των ηλικιωμένων. Οι βιβλιοθήκες των προηγμένων χωρών, των ΗΠΑ, της Μεγ. Βρετανίας, των Σκανδιναβικών κρατών κ.ά. με τις outreach activities που έχουν αναπτύξει, δηλαδή τις εκτός χώρου βιβλιοθήκης δραστηριότητες, δίνουν πολλά παραδείγματα για τις μορφές και τους τρόπους παροχής ειδικών υπηρεσιών προς τα άτομα της τρίτης ηλικίας. Είναι υπηρεσίες που εντάσσονται στην κοινωνική διάσταση του ρόλου μιας βιβλιοθήκης και καταξιώνουν την ύπαρξή της.

Στις κατηγορίες του πληθυσμού που κινδυνεύουν με κοινωνικό αποκλεισμό εντάσσονται και οι μετανάστες που αποτελούν για τη χώρα μας μία νέα πραγματικότητα, καθώς τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχουμε γίνει

χώρα υποδοχής μεταναστευτικών κυμάτων, ιδιαίτερα από τα Βαλκάνια, την Ανατολική Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική. Οι βιβλιοθήκες, ως παράγοντες πολιτισμού και πληροφόρησης μέσα στο νέο πολυμορφικό πολιτισμικό περιβάλλον που σχηματίζεται, είναι ανάγκη να επαναπροσδιορίσουν το ρόλο τους. Οι άξονες των δραστηριοτήτων τους για την αντιμετώπιση των αναγκών των μεταναστών, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι μεταναστευτικές αυτές ομάδες παραμένουν και εγκαθίστανται στη χώρα μας, θα μπορούσαν, σε γενικές γραμμές, να είναι οι εξής:

- προβολή και ανάδειξη του ελληνικού πολιτισμού και υποστήριξη της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, σε συνεργασία με τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων,
- ανάπτυξη δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών, που θα υποστηρίζουν την ομαλή διαδικασία ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία,
- ανάπτυξη υπηρεσιών και δημιουργία συλλογών, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στους μετανάστες, εφόσον το επιθυμούν, να διατηρήσουν την επαφή και επικοινωνία με την πατρίδα τους, τη γλώσσα τους, τις θρησκευτικές τους αξίες και τον πολιτισμό τους, όπως επίσης σε αντίστροφη πορεία να παρέχεται στους γηγενείς κατοίκους η δυνατότητα να έρθουν σε επικοινωνία με τον πολιτισμικό περιβάλλον απ' το οποίο προήλθαν οι νέοι κάτοικοι.

Η νέα τεχνολογία μπορεί να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο σ' αυτές τις δραστηριότητες των βιβλιοθηκών, καθώς είναι δυνατόν:

- οι μετανάστες, μέσω του διαδικτύου να έχουν άμεση επαφή και επικοινωνία με τη χώρα προέλευσής τους,
- να μεταφράζονται αυτόματα λέξεις και έννοιες ανάμεσα στην ελληνική και τη μητρική τους γλώσσα, που θα συμβάλει στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας
- να αναπτυχθούν πολύγλωσσοι θησαυροί και άλλα εργαλεία έρευνας και αναζήτησης στο υλικό των βιβλιοθηκών.

Έτσι, με πολλούς και ποικίλους τρόπους η λαϊκή βιβλιοθήκη μπορεί να αποτελέσει έναν χώρο ανάδειξης της πολιτισμικής πολυμορφίας και ταυτόχρονα να λειτουργεί ως παράγοντας κοινωνικής προσαρμογής και ενσωμάτωσης, καθώς και ως περιβάλλον κοινωνικών δραστηριοτήτων, μάθησης και μελέτης, ιδιαίτερα για φτωχούς μετανάστες.

Οι μορφωτικές συμφωνίες ανάμεσα στην Ελλάδα και στις χώρες προέλευσης των μεταναστών, σε θέματα πολιτισμού και ανταλλαγής βιβλίων και πολιτισμικών αγαθών, είναι πολύτιμες. Έχουμε αποκομίσει θετική εμπειρία από τη συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Κίνας, με τη Δημοτική Βιβλιοθήκη του Χαϊδαρίου που φιλοξενεί κινεζική συλλογή βιβλίων και ενημερωτικών εντύπων.

Είναι φανερό ότι οι λαϊκές βιβλιοθήκες με το πληροφοριακό, εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό υλικό τους, με τις δραστηριότητες κοινωνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα, με τις παρεμβατικές δράσεις στη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και με τις αυξημένες δυνατότητες αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας ανάμεσα σε πολυμορφικά πολιτισμικά στοιχεία, αποτελούν βασικούς παράγοντες για την υποστήριξη των χρηστών, για την κοινωνική ενσωμάτωση ατόμων με διαφορετικότητες και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των εμποδιζόμενων ατόμων. Μπορούν να ενθαρρύνουν τον αμοιβαίο σεβασμό, την κοινωνική ανεκτικότητα και την μείωση της καχυποψίας ή των διακρίσεων απέναντι στο διαφορετικό. Απώτερο στόχο αποτελεί όχι μόνο η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για ατομική πρόοδο, για ενίσχυση δεξιοτήτων και ικανοτήτων, όπως και του πνευματικού επιπέδου των συγκεκριμένων ατόμων, αλλά, μέσα από τη δημιουργία ικανών, σκεπτόμενων, καλλιεργημένων και με αυτοπεποίθηση πολιτών, η ενίσχυση της συνεκτικότητας της κοινωνίας, η ενδυνάμωση των δημοκρατικών θεσμών, η αύξηση της οικονομικής παραγωγικότητας και ο εμπλουτισμός της πολιτιστικής και πνευματικής ζωής του τόπου.

Με αυτές τις σκέψεις, θα παρακολουθήσουμε τις εργασίες του Συνεδρίου, δίνοντας την πρέπουσα προσοχή στους συναδέλφους από τις ελληνικές βιβλιοθήκες και αντλώντας πολύτιμα παραδείγματα από την εμπειρία των προσκεκλημένων από τις άλλες χώρες.

Καλή επιτυχία στις εργασίες του Συνεδρίου.